

שאלה: הסתדרות העובדים הכריזה על שביתה כללית, כי טוענת שהעובדים במגזר הציבורי הם מקופחים בשכרם. האוטובוסים לא יסיעו נוסעיהם, הדואר לא יעבוד, משרדי ממשלה יהיה סגורים, חלק מבתי הספר לא יפעלו [ממילא חלק מההורים לא יוכלו ללכת למלאכתם כי צריכים לשמור על הילדים בבית], ויופסקו עוד שירותים הנחוצים לקהל. הם ישבתו עד שמשרד הכלכלה ומשרד האוצר ייכנעו ויבואו לקראתם להעניק תוספת שכר משמעותי לעובדים. בינתיים רבבות אנשים סובלים שלא בצדק. האם זה מותר על פי התורה?

תשובה: על ידי שביתות מענישים צד שלישי, הציבור, עבור מחדלים של המעביד. לכאורה אין לזה הצדקה. וכמו בשביתת הרופאים, מענישים את החולים מפני מחדלי משרד הבריאות במתן שכר הגון לרופאים. אין בזה הגיון ולא מוסר.

בזמנו שאלו את הרב אברהם קוק שאלה זו, אם הענין אינו מוסרי, מה לפי דעתו יש לעשות כדי להביא צדק ויושר, שהעובדים לא יקופחו עת שהמנהלים הראשיים לוקחים לעצמם משכורות עתק, והעובדים הזעירים מקבלים קצת יותר משכר מינמום, והפער הוא גדול מאד.

ענה הרב קוק כי בזמן שהיה "כח בית דין יפה" (קידושין מב, א), היו פונים העובדים לבית הדין, לטעון שמקופחים הם וקשה להם להתקיים כלכלית במשכורת זעומות. מקורו של הרב קוק היא במעשה בגמרא (בבא מציעא פג ע"א). וכך מסופר שם. אדם בשם רבה שכר שני סבלים שיעבירו עבורו חביות יין ממקום למקום. בתקופה ההיא החביות היו עשויות קרשי עץ, מהודקים ע"י חשוקי ברזל. משום מה נפלו החביות מידיהם, החשוקים נשתחררו, הקרשים נפרדו והיין נשפך על הקרקע. רבה תפש את גלימותיהם של הסבלים כאמצעי תשלום על הנזק. באו הסבלים לפני רב וטענו שאינם אשמים. הורה הרב אל רבה שיחזיר להם את גלימותיהם. שאל רבה: "כך הוא הדין? הרי הזיקו לי!". ענה הרב "כן, כך הוא הדין שכתוב בספר משלי (ב, כ) "למען תלך בדרך טובים" פירש רש"י כאן בגמרא: "לפנים משורת הדין". החזיר להם רבה את גלימותיהם. חזרו ובאו הסבלים אצל רב והוסיפו לשאול: "עניים אנו, וטרחנו כל היום ורעבים אנו, ואין לנו במה לרכוש מזון". הורה רב שוב אל רבה: "תן להם שכרם". שאל רבה: "כך הוא הדין?" ענה לו: "כן, כך הוא סוף הפסוק הנ"ל "וארחות צדיקים תשמור".

לכאורה תמוה הסיפור. הנתבע שאל כהוגן אם כך הוא הדין. לא בקש לקיים דברי מוסר, או רחמנות על העניים. הוא רוצה לדעת מה הוא חייב, ולא דברי חסידות. ומדוע עונה לו רב מהפסוק במשלי ולא מאיזה פסוק מפרשת משפטים, בתורה?

אלא יש כלל בגמרא "הפקר בית דין היה הפקר" (גיטין לו ע"ב) ולמדו סמכות זו מהמקרא בספר עזרא. ולכן אם נראה לעיני חכמי בית הדין להפקיר ממונו של צד אחד, כדי להביא צדק, הרשות בידם. ולכן גם בזמנינו אם יראו בית דין של דינים הגונים שיש להפקיר חלק מההכנסות של המעביד, וכדי להיטיב בכך עם העובדים, הרשות בידם.

ובזה ניצלנו מהעול שמצערים את הציבור הרחב, מפני דרישותיו של סקטור מסוים בציבור. בימינו שאין כח ממשי לבית הדין, יש לחוקק חק שבכל סכסוך עבודה יגיעו לידי בוררות מוסכמת, ולא יעו חד-צדדית, ולא יטילו זרוע של אימה נגד הציבור הרחב.

על התורה נאמר "דרכיה דרכי נעם, וכל נתיבותיה שלום" (משלי ג, יז).